

Šiame numeryje:

Dusburgiečio kroniką išleidus...
Viliaus Telio šūvis: Arūno Kaminsko ir choro triumfas.
Eksperimentiniai neaiškumo toleravimai literatūroje.
I Petro Melniko mintis atsiliepiant.
Šis tas apie Kiprą Petrauską.
Jono Gutausko eilėraščiai.
Leidžiamas dr. Jono Balio veikalas „Lietuvių žemdirbystės papročiai ir tikėjimai“.
Fotomenininko Edvydo M. Cicėno reportažas: „Tulpė“.

Kertinė Parastė

Dusburgiečio kroniką išleidus...

Neseniai Vagos leidykla atnaujinoje Lituanistinės bibliotekos serijoje išleido Petro Dusburgiečio kroniką, vieną svarbiausių Lietuvos istorijos šaltinių, kuriame aprašomas kryžiuočių ordino įkūrimas, Prūsijos nukariavimas ir Lietuvos puolimai iki 1330 m. Džiugu, kad šis svarbus istorijos šaltinis pagaliau pasirodė Lietuvių kalba, nors jo kelias į spaudos šviesą buvo itin sunkus. Manytina, kad vertimo darbai jau buvo gerokai pažengę prieš gerą dešimtmetį, nes buvo ketinama veikalą dar 1979 m. išleisti. Tačiau visa Lituanistinės bibliotekos serija tada pateko valdžios nemalonėn. 1977 m. buvo išleisti Jono Šliūpo rinkiniai raštai. Tada praėjo šešeri metai, kol 1982 m. buvo išspausdinta nauja serijos knyga – *Lietuvių didaktinė proza*. Po to vėl praėjo dveji metai, kol pasirodė Simano Daukanto *Vertimai ir sekimai*. Tada galima tvirtinti, kad Dusburgiečio kronika – pirmasis pirmajies reikšmės veikalas Lituanistinės bibliotekos serijoje nuo 1977 metų.

Valdžia niekada nepaskelbė, dėl ko serija buvo nutraukta. Tačiau pagrindinio *Aušra* pranešė, kad 1979 m. Vilniaus universiteto 400 metų sukaktuvių proga Vagos leidykla ketino išleisti stambia dvitome Alberto Kojelavičiaus-Vijūko Lietuvos istoriją. Veikalas seniai buvo parengtas spaudai. Jis buvo išverstas iš lotynų ir lietuvių kalbą dar dešimtmečio pradžioje, o tekstas jau buvo surinktas ir sustatytas į spausdinimo mašiną. Bet kultūros cerberius, kaip Joną Aničą, užrūstino tai, kad Kojelavičius, rašydamas 17 amžiuje apie rusų siautėjimą Lietuvoje, nesugebėjo iš anksto numatyti, kad praslinkus trims šimtmečiams po jo mirties bus reikalaujama vaizduoti tik draugiškus lietuvių ir rusų ryšius. Valdžia uždraudė Kojelavičiaus veikalo spausdinimą, ir kuri laiką nebuvo aišku, ar Lituanistinė biblioteka iš viso bus atgaivinta.

Dusburgiečio kronika pagaliau išvydo dienos šviesą. Bet dar per anksti spresti, ar jos išspausdinimas reiškia naują kultūros politikos Lietuvoje kursą. Kyla įtarimas, kad kronika išleista ryšium su kitais

metais įvykstančio krikščionybės įvedimo į Lietuvą 600 metų sukaktimi. Pernai pasirodžiusios knygos *Ateizmas ir religija Lietuvoje* įžangoje aiškiai pasakyta, kad propagandistai turi šia sukaktimi domėtis. Įžangoje rašoma:

Katalikybės gynėjai, ruošdamiesi pažymėti krikščionybės įvedimo Lietuvoje 600 metų jubiliejų, idealizuoja Lietuvos katalikų bažnyčios praeitį, siekia bažnyčiai suteikti pažangios ir humaniškos jėgos reputaciją, uždėti jai kovotojos dėl nacijos interesų aureolę.

Respublikos propagandistai turi duoti atkirtį šiai interpretacijai. Viena gera priemonė šiam tikslui įgyvendinti – tai kryžiuočių padarytų skriaudų pabrėžimas. Jau 1983 m. buvo paskelbta, kad spaudai rengiamas popiežių bulių, raginusių kryžiaus žygius į Lietuvą, rinkinys su komentarais. Atrodo, kad ir toliau bus mėginama pabrėžti, kad pirmieji krikščionys, atkeliavę į Lietuvą, nebuvo taikūs misionieriai, bet kryžiuočiai, krikštiję Lietuvą krauju ir kardu, nuniokoje jos kaimus, nužudė daug nekaltų žmonių. Todėl Dusburgiečio kronikos knygos pabaigoje pažymima, kad Lituanistinė biblioteka ketina išleisti ir Vygardo Marburgiško ir Jono iš Vislivos kronikas. Jau seniai buvo laikas išspausdinti ir šių kronikų vertimus.

Deja, ne viskas, kas numatyta, tampa tikrove. Galima viltis, kad Vygardo kronikai pasirodyti nereikės dešimtmečio. Atrodo, kad ir Lituanistinės bibliotekos redaktoriai to viliasi. Numatytų leidinių oficialus paskelbimas yra kol kas vienkartinis reiškinys. Gal tai net sąmoningai padaryta, siekiant užkirsti kelią partijos ideologams, kurie gali priekaištauti, kad per daug dėmesio skiriama Lietuvos feodalų agresijos kovoms ir tuo būdu skatinamos tautinės nuotaikos. Juk sunkiau uždrausti spausdinimą knygos, kurios išleidimas jau pažadėtas, negu tokios, kurios spausdinimas tebesvarstomas redakcijoje.

Knygos pratarmėje ir istoriko Romo Batūros įvade galima pastebėti norą pateisinti kronikos išspausdinimą. Pratarmėje pabrėžiama, kad:

Kronikoje pateikti faktai griauja pastaruoju metu Vakarų Vokietijos

Viliaus Telio šūvis: Arūno Kaminsko ir choro triumfas

MYKOLAS DRUNGA

VILIUS TELIS. Gioacchino Rossini'o keturių veiksmų opera pagal Etienne de Jouy ir Hippolyte Bis libretą, lietuvių kalbon išverstą Stasio Santvaro. Pastatyta Lietuvių operos 1986 m. birželio 14 ir 15 d. Morton East aukštesniosios mokyklos salėje, Cicero, Illinois. Dirigentas Arūnas Robertas Kaminskas. Režisierius Peter Amster. Solistai: Thomas Zielinski, Darrell Rowader, Gina Čapkauskienė, Jonas Vaznelis, Aldona Stempuzienė, Audronė Simonaitytė-Gaižiūnienė, Vytautas Paulionis, Bronius Kazėnas, Julius Savrimas, Edward Ozaki, Vaclovas Momkus. Chormeisteriai Audronė Simonaitytė-Gaižiūnienė ir Alfonsas Gečas. Choreografe Violeta Karosaitė. Scenos vadovas Dennis Mae. Grimas ir perukai: Ed Meekin. Art Anthony ir Julius Balučio. Dekoracijos ir kostiumai: Ercle Sormani (Milanas, Italija), Anthony Stivanello (Maspeth, New York) ir Violetos Karosaitės.

Tas, kas turi milijoną dolerių, yra turtuolis. Bet kaip tada pavadinti tą, kuris turi dešimt kartų daugiau? Irgi turtuoliu. Tik koks tarp jų skirtumas!...

Kaip su turtuoliais, taip ir su operomis. Jei, pvz., Chicago Lietuvių operos pernai statytą „Don Carlo“ vadinsime opera, tai kokiu žodžiu nusakysime šiemetinį „Vilių Telį“? Tai lyg sugretinti Union Piero pliažą su Rio de Janeiro Copacabana. Arba, kaip kažkas išsitarė: šių metų „Viliaus Telio“ pastatymas – pirmą kartą panašus į operą! Tuo, be abejo, norėta ne sumenkinti ankstyvesnius pastatymus, o – priešingai – išskirti šitai, kaip prašokusius visus ligišiolinius Chicago Lietuvių operos standartus. Iš tiesų, mūsų „Vilių Telį“ būtų buvę galima visai be gėdos įkelti į Lyric operos sceną – jėgu (ir tai vienintelis jėgu) kai kurių solistų balsai būtų buvę stipresni.

Ne, tuo nenorim tų mūsų solistų nupeikti. Atvirkščiai, negali būti jokios abejonės, kad šįsyk jie kone visi dainavo – blogiausiu atveju kompetentingai, geriausiu – meistriškai. Ir tai

revanšistinių sluoksnių puoselėjama koncepcija apie tariamai „taikų“ vokiečių feodalų skverbimasis viduramžiais į Rytus... Kronika teikia medžiagos kovai su socialistinėms šalims priešiška revanšistine ideologija.

Panašias mintis išdėstė ir knygos rengėjas Romas Batūra, rimčiausias Gediminaičių laikų tyrinėtojas dabartinėje Lietuvoje. Jis rašo: „todėl ir mums šiandieną aktualu pažinti šią viduramžių kroniką, nes ji ne tik ryškiai atskleidžia vokiečių feodalų agresijos praeityje esmę, bet įgalina giliau suvokti revanšistinių samprotavimų, taikaus tautų sambūvio priešingų idejines ištakas“. Tad matyti, kad Dusburgiečio kronikos leidėjai jau iš anksto išstatė perkūrsargius apsaugoti nuo galimų priekaištų.

Džiugu, kad knyga išleista, bet rimtas kultūros politikos poslinkis įvyktų tik tada, kai ją būtų galima išspausdinti be šitokių politinių aiškinimų, vien dėl jos svarbios istorinės reikšmės. Bet ir maži žingsniai ir priekį sveikintini.

K. G.

svarbu pabrėžti, nes praeityje pasitaikydavo ir kitaip: vienas kitas neišmokdavo pakankamai roles ar, kad ir išmokęs, galutinai jos neapipavidalindavo. „Vilių Telį“ muzikino atlikimo atžvilgiu ne vienam dainininkui stambesnių priekaištų daryti neprisiseina, beveik kiekvienas pasirodė profesionaliai, kai kas net labai aukštu laipsniu. Bet tai nereiškia, kad jie lygiai puikiai skambėtų ir Lyric (ar Metropolitan) operoj, ir tai tik dėl tos vienos, jau minėtos priežasties: jų balsai, gaila, nėra tokie, kad lėktu per visą salę tiesiai nuo scenos ligi aukščiausios „galiorkos“ kampų. Šia prasme vienintelė išimtis bene būtų... Julius Savrimas, tačiau jo didelis, skardus balsas pasirodė kaip tik iš visų mažiausiai išlavintas (nors vokalinės kontrolės Savrimas šįsyk pademonstravo daugiau negu bet kada anksčiau, o, be to, jis dėvėjo patį prašmatniausią kostiumą ir kaip austrų tirono audintantas visa savo laikysena buvo grėsmingai įspūdingas).

Kita vertus, Audronė Simonaitytė-Gaižiūnienė Telio sūnaus vaidmenį atliko neblogiau už bet kurią pasaulinės scenos subretę: ir savo muzikalumu, ir savo fleitos atspalvio vokalų ji kiekvieną dorą dailaus dainavimo mėgėją kausdė prie kėdės – ir tuo pačiu turbūt kiekvieną tokį vertė aimanuoti, kodėl Dievulis to vokalą jai negalėjo dovanoti daugiau... Beje, šičia negalima sutikti su Chicago *Sun-Times* recenzento nuomone, jog Simonaitytė-Gaižiūnienė „nesuvaidino įtikinančiai berniuko“. Priešingai! Ji sūnelio rolėje buvo perdėm įtikinanti (ir perdėm simpatinga), bet tai, žinoma, nereiškia ir neturėtų reikšti, jog žiūrovas (ir klausytojas!) bent vienai minutei rimtai pamirštų, kad čia berniuką vaizduoja moteris.

O jėgu jau leista ginčytis su didžiosios spaudos kritiku (kuris, tiesa, asmeniškai pažįstu ir net taurele esam kartu išlenkę), tai negalima šimtu procentų pritariti ir tam, kad Thomas Zielinski Telio vaidmenį parodė „sodru baritoną“ ir „stiprią prezenciją“. Taip, Zielinski dainavo labai gerai, bet jėgu laiboką baritoną pakrikštysim „sodriu“ („robust“);

Scena iš Lietuvių operos „Viliaus Telio“ pirmojo veiksmo – priekyje solistai Thomas Zielinski (Vilius Telis) ir Jonas Vaznelis (Melchalis), toliau – dalis operos choro.

Nuotrauka Jono Tamulaičio

tai kaip tuomet apsakysim Algirdo Brazilio? Bent mes nepamirškime savo tikrai sodriu baritonu, kurių tiek Lietuvoje, tiek išėjimoje esam pažinę ne vieną. Taipgi teisybė, kad Zielinski ilgąją Telio rolę išdainavo išstvermingai, niekur nesusilpnėdamas ir nepavargdamas, tačiau kai antro veiksmo pabaigoj šveicarų karių-savanorių būriai vienas po kito jam prisistatinę su šventa priesaika stoti į kovą už tėvynės laisvę, pats herojus galingo vyrų choro dainavimo fone atsišvietė blankokai, nepramušė ir priekį, nekaitino kraujo, nedrebino sienų. Jėgu jau kalbėti apie „stiprią prezenciją“, tai reikia žvelgti į tenorą Darrell Rowader, kuris kaip Telio draugas Arnoldas buvo visapusiškai puikus (išskyrus vieną kitą persistengimą, siekiant aukštą forte gaidų, ar i bosą Joną Vaznelį, kuris apsiėmė ir nugalėjo net dvi gerokai skirtingas roles. Vieniems labiau patiko jo Melchalis (senis išminčius), kitiems – jo Valteris (jaunas patriotas), bet visi turi pripažinti, kad Vaznelis abu vaidmenis išstudijavo taip gerai, jog sunku buvo atpažinti, kad juos atlieka tas pats artistas. Mano nuomone, kaip Melchalis jis buvo tiek balsiškai, tiek vaidybiškai ypačiai įtaigus (kaip ir visuomet gerų žynių, vaidlių ar pat-

riarchų, o ne, sakysim, imantriu piktolių skūrose). Pagrindinėje moteriškoje rolėje Gina Čapkauskienė pasirodė per daug atsargi, gal net sukaustyta. Romantiškas meilės primadonas esame pratę matyti šiltesnes, emociškesnes, net jėgu jos ir privalo susiimti, idant pataikytų rizikingas aukštąsias natas. Čapkauskienė jas pataikė – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės klaidės didelių nuopelnus sukurusiai – ir gražiai pataikė; kaip sakoma, ji gėdos koloratūrinio soprano profesijai nepadarė – bet dabar jau būtų laikas „atsiliovuoti“ ir pagaltoti ne vien apie bel canto, bet ir apie afroditišką ekspresyvumą: vokalinės

Eksperimentiniai neaiškumo toleravimai literatūroje

PETRAS MELNIKAS

Mūsų liaudies poezija yra aiški, visiems suprantama. Taipgi ir kitų tautų liaudies poezija — pvz., kiniečių, surinkta knygoje *Chinese Folk Poetry* (išversta C. Liang). Idomu, kad šiandien poezijos privilegija yra, kad ji gali būti paslaptinga, daugiaprasmė, modernioji net nesuprantama. Ji nėra linkusi informuoti skaitytoją ir daug ko negali papasakoti. Poezija tam per trumpa.

Proza neturi tų privilegijų, bet ir ji gali būti paslaptinga, dviprasmė, net nesuprantama, pasimokiusi turbūt iš šiandieninės poezijos. Toks, pavyzdžiui, buvo Guenther Grass romano *Oertliche Betäubung*, kuriame dažnai nežinia, kas dedasi. Bet modernioji literatūra juk ir skiriasi nuo senosios tuo, kad joje yra daug irracionalumo elementų ir, kaip poezijoje, mažai pasakojimo, aprašomojo pilko elemento ar idėjų ekspozicijos.

Pavartojus visus modernius „išradimus“ prozoje, ir ji tampa visai neaiški, nuo pirmo iki paskutinio puslapio pakranta savotiška įtampa ir energija, kurią gal tik pats autorius gerai supranta. Modernioji poezija eilučių ar strofų vaizdai šokinėja nuo vieno prie kito, nesudarydami ryšio, tik vaizdų suma sudarydami kažką, ko poetas tačiau nepaaiškina. Panašiai, poezijos įtaigumai ilgesni ar trumpesni prozos gabalai veikale turi beveik tą patią funkciją, tik platesniu mastu ir autorius to skaitytoji nepaaiškina.

Poezijoje skaitytojas stengiasi suprasti poetą, pasitinka jį „pusiaukelėje“, bet tai nereikia, kad jam dovanojama už neaiškumus, tokius, kurie yra betiksliai, vien tik „pasirodymui“, tarsi jie siūlytų skaitytoji išspręsti rebusą, o ne kviesdami jį kartu su poetu džiaugtis atrastu atskleidimu kokios nors tiesos ar nuotaikos. Poetai gali intriguoti skaitytoją, bet ne pykinti jį, kaip sako F. Trefethen (*The Writer*, 1986 sausis).

Irracionalumo, paslaptingumo elementas moderniojo prozoje taip pat intriguoja, bet vien dėl savo ilgumo ji negali slėptis vien už užuominų, simbolių, imagizmo, bendrybių. Daug realybės išlenda iš paslaptingos prozos, nors stilius būtų beveik poetiškas,

kylantis iš tam tikros mistiškos pozos (pvz., Nelės Mazalaitės *Miestelis, kuris buvo mano arba Vidmantės Jasukaitės Baladė apie stovinčią ant tilto*). Juose tiek fantazijos, supintos iš suprantamos realybės.

Poezijos gabalėlis kartais specifiskai nepraneša apie ką eliuojama — nematyti temos, objekto, pažįstamo asmens. Kas čia? — skaitytojas klausia, kodas ar rebusas? Tokių prirašė Emily Dickinson, slėpdama save ir galbūt gėdindamasi savo jausmų ar meilės kam nors. Tokių priežasčių yra pas poetus. Kartais ir dėl užslėptų politinių minčių.

Kartais visas eilėraštis yra aiški arba paslėpta metafora. Kodėl aiški, o kitur paslėpta? Poetai mėgsta žaisti žodžiais. Paslėptoj metaforoj žaidimas gal jiems lengviau sekasi, poezija tampa nereali, bet skaitytojas tikriausiai yra patenkintas tokia fantazija, nors metaforos, palyginimai gali tapti neefektyvūs ir aiškumas jai gal daugiau padėtų. Prozoje visas kūrinys rečiau tampa metafora, nebent Orwellio raštuose.

Kai poema pasakoja kokį nors atpažįstamą realų įvykį, sunku nuspręsti, ar tai realybė, ar visos įvykis yra metafora. Pavyzdžiui, ilgimasi kokio nors „miesto“, aprašomas jo grožis, bet „miestas“ galbūt yra poeto „sužadėtinė“? Aprašomas „orlaivio nukritimas“ gal reiškia mylimo asmens mirtį? Gyvenimo, gal gyvenimo būdo pakaitimas? Ir taip toliau. Tokiems spėjiojimams nėra galo. Kiekvienas jaučiasi laisvas spėlioti. Spėliodami kritikai prirašo ilgas studijas.

Beyond Baroque žurnalas Amerikoje prašydavo poetų paaiškinti savo avangardinius eilėraščius, be paaiškinimų nespausdindavo jų. Taip pasirodavo eilėraščiai ten su trumpais paaiškinimais ir buvo nepaprastai idomu juos skaityti. Neįkandami eilėraščių prasmės, skaitai apačioje trumpus paaiškinimus. Gal ir pas mus redaktoriai poetų galėtų to paprašyti padaryti avangardiniams ar hermetiškiems eilėraščiams, jei poetai neužsigautų. Bet kodėl užsigautų? Būtų nauda, didelė, skaitytojams, kritikams, psichologams ir pačiam poetui — jo kūrinys būtų pilnai supastas, atsirastų tamsūs ryšys tarp poeto ir jį norinčios suprasti ir gerbiančios publikos.

Baletas scena Lietuvių operos „Vilniaus Telio“ pastatyme.

Į Petro Melniko mintis atsiliepiant

Rašytojo Petro Melniko siūlymas, kad poetai prie spausdinamų savo eilėraščių pridėtų teksto paaiškinimus, aiškinasi mūsų civilizacija — idomus ir vertas diskusijų keliais atžvilgiais. Beje, be jo minimio *Beyond Baroque* amerikiečių žurnalo, neįsivaizduoju, ir vokiečių damasis, jog jis dainuoja iš savaitraštis *Die Zeit* retkarčiais spausdinamus eilėraščius palydi išsiais interpretaciniais komentarais, tik ne pačių autorių, o kurio nors kritiko (interpretacija kartkartėmis ilgesnė ir mįslingesnė už patį eilėraštį). Turbūt teisybė, kad tam tikra dalis skaitytojų siūlymą poetams anotuoti savo kūrybą tuo pačiu metu, kai ji spausdinama, labai užgirtų. Redakcija kartkartėmis susilaukia pastabų arba tiesiog iškirptų iš *Draugo* priedo poezijos kėrtelių su prieraišais: „Kodėl jūs visą laiką spausdinate poeto X ar poetės Y eilėraščius, kurie visiškai nesuprantami?“ Dar kartais pridėdant: „Kodėl nespausdinate daugiau patriotinės poezijos? Jeigu Maironis būtų šitaip rašęs, ar būtų atgimusi Lietuva, etc.“ Tokiems skaitytojams poetų paaiškinimai galbūt padėtų toleruoti spausdinimą tokios poezijos, kurios jie yra įsitikinę, jog nesupranta.

Kaip apginti „nesuprastamos“ poezijos spausdinimą? Nebent atsakant, kad kaip tauta nenorime būti vieno ar kelių mūsų jau pripažintų poetų veikiamą kultūrą. Maironis, nė jokio kito lietuvių poeto kūryba nėra išsėmusi nei mūsų, nei mūsų kalbos išraiškos galimybių, nei mūsų tautos žmonių istorinės patirties gelmių, nei pagaliau visos žmoniškų pergyvenimų įvairiais laikais įvairiose pasaulio dalyse skalės. Mums reikia ne mažiau, o kuo daugiau poetų per visus mūsų tautos gyvavimo šimtmečius — ir todėl išieivijoje spausdiname visus, kurie kuria poeziją, kartais net ir tik pakenciamai, ir kurie sutinka mūsų puslapiuose ją spausdinti. Be abejo, nemaža jos dalis pasižymi kaip tik tais neaiškumo, daugiaprasmiškumo ir hermetiškumo bruožais, kuriuos apibūdina rašytojas Petras Melnikas. Jeigu atsirastų poetų, norinčių savo kūrinius palydėti pridėtais jų paaiškinimais, mielai sudarytumėm jiems tą progą.

Kiek labiau problematiška yra rašytojo Petro Melniko siūlymo daroma prielaida: kad, poetui paaiškinus savo eilėraštį, kūrinys jau būtų pilnai supastas — ir skaitytojų, ir kritikų, ir psichologų, ir paties poeto. Čia yra tokia literatūros teorijos ir estetinės filosofijos tankmė, kurią išleide neišvengiamai

galima manyti, kad tikrasis kelias skaitytoji padėti suprasti šiuolaikinę, kaip ir bet kokią literatūrą, yra prašyti ir reikalaujanti iš kritikų, komentatorių ir recenzentų rimtesnio atsižvelgimo į interpretacijos užduotį. Mūsųose jau nuo šio šimtmečio pradžios yra išsivysusi literatūros kritikos tradicija, kuri težino tik vieną kritikos užduotį — vertinimą. Čia kalti ir eiliniai skaitytojai, kuriems svarbiausias klausimas apie naują knygą, naują poetinį ar prozinį balsą yra — ką sakė kritika? „Palankiai priėmė“ ar „sudirbo“? Šitaip vargiai ar ugdoma platesnės visuomenės literatūrinė nuovoka. Kur kas daugiau padėtų literatūra besidominti asmenų įžvalgais ir kūrinius, literatūros įvairumo ir beveik neribotų galimybių sklaidą. Tai būtųėjimas viena žingsnį toliau nuo kiekvieno iš mūsų, kaip skaitytojų, išeities taško: „aš žinau, ką aš mėgstu“. Viena iš pačių svarbiausių žmonių kultūrai ir visuotinai priimtų pažiūrų į literatūrą ir yra, jog ji yra tas žmogiško gyvenimo veiksnys, kuris praplečia mūsų akiratį — protinį, emocinį, religinį, leidžia mums jausti jausmus, kurie mums patiems iš mūsų laiko ir vietos, mūsų charakterio sandaros, riboto mūsų asmeniško gyvenimo sanklodos, niekada neiškiltų, leidžia įsivaizduoti, ko mūsų pačių vaizduotė niekada nepagimdytų. Interpretacija dar sykį praplečia šį veikimą. Ir todėl neatsitiktinai taip mieliai skaitome Birutės Cipliauskaitės, Vytauto A. Jonyno, Ilonos Gražytės, Maziliauskienės, Violetos Kelertienės, Algirdo Landsbergio, Viktorijos Skrupskelytės ar Rimvydo Šišajorio literatūrinės studijas. Jų interpretacinė prieiga prie rašytojų ir poetų kūrybos

tarytum mus įveda į poeto ar rašytojo pasaulį, parodo, ko patys nebūtume pastebėję. Mes tampame tų pasaulių gyventojais, integruojame juos į savąjį, nejučiomis ūgtelėjame intelektualiai, emociniai ir moraliai.

Žinoma, interpretacija kaip kritikos žanras irgi turi savo trūkumų. Ji gali išsivystyti be vertinimo, be lyginimo pasirinkto veikalo su tos pat rūšies daug iškilnesniais literatūrinės vaizduotės pavyzdžiais. Kaip yra pažymėjęs Tomas Venclova kita proga (paskaitoje „Lietuvių poezija pasaulinės literatūros kontekste“ šiemetinėse Poezijos dienosose Chicagoje), net ir labai menką kūrinių galima analizuoti dabartiniais literatūros mokslo standartais, visur atrasti savotiškų vertybių ir iš kritikos taško net ir menką kūrinių pateisinti arba net iškelti. Tačiau vien dėl to, dėl retkarčiais ne tokio gausios literatūrinės nuovokos, interpretacijos nereikėtų atsisakyti, o ypač mums, lietuviams, galbūt būtų labai svarbu į ją kreipti daugiau dėmesio, kad atsivertus tą minėtą mūsų išsivysusią kritikos sampratą, stiprinančią visuomenės (neturinčios nei laiko, nei polinkio kūrinių nagrinėjimui) požiūrį, kad kūrinių suprasti nėra taip svarbu, kaip žinoti „ko jis vertas“. Žinojimas ko kokia nors kultūrinė apraška „yra verta“, jos paties nepažįstant, dar ne taip seniai buvo vadinamas „filistinizmu“.

Tik mes kažkaip esame save sugebėję įtikinti, jog tai mūsų aukšto kultūringumo, mūsų neatlaides reiklumo požymis.

Reikia džiaugtis, kad rašytojas Petras Melnikas, jau daugelį metų šiose skiltyse judindamas literatūros vaidmens visuomenėje klausimus, į lietuviškąją

Viliaus Telio šūvis

(Atkelta iš 1 psl.)

tik disciplinuotai laikėsi scenoje, bet ir disciplinuotai dainavo. Ir kaip tik šį faktą reikia stambiausiom raidėm užregistruoti: tikės kas (iš negirdėjusiųjų) ar netikės, tačiau choras daro pažangą, taigi ne smunka, bet kyla — ir stipriai kyla. Šikart beveik nesigirdėjo ritminių nesklaidumų, nei intonacijos svyravimų, nei išsišokusių chorių „solistų“. Didžiųjų pasaulinių chorų (itališkųjų ir angliškųjų) tobulybė dar nepasiekta, bet ji jau akiratyje. Ir ta visa pažanga kyla, be abejo, iš chormeisterių Alfonso Gečo, Audronės Gaiziūnienės ir ypač muzikinio vadovo Arūno Roberto Kaminsko meilingos, kantrios ir inteligentiškos disciplinos. Dar porą metų su šia vadovybe, ir operos choras bus nenurungiamas.

Jeigu choras, galima sakyti, buvo tikrasis šio spektaklio herojus, tai orkestras buvo šilkinė jo atrama. Niekada ir orkestras neskambėjo taip pilnai ir švariai, kaip šiemet. Preciziško, gražaus grožio prasme Arūnas Kaminkas iš jo tiesiog padarė stebuklą. Net ir ten, kur norėjosi dar greitesnių tempų (pvz., uvertūros marše), dirigento santūrumas nebenerino, o vertė išsiklausyti į orkestrinio skambesio grožį. Bet ir tie tempai kai kur buvo gerokai spartesni, nei mūsų dainininkai bei choristai yra įpratę, jie neatsilikio (gal tik viena solistė viena kartą! Tai reiškia tik vieną dalyką: Lietuvių operos kolektyvas gali daugiau, negu iki šiol galėjo, o jeigu gali jau tiek, tai ateityje galės dar daugiau. Dabar ne laikas nuleisti rankas. O dirigentui Kaminskui linkime dar bent porą metų mūsų operininkus savo jaunatviškai tėvika ir nepamainoma ranka pagloboti.

Su „Vilium Teliu“ Lietuvių opera padarė kvantumo šuolį į aukštį. Užspaudę kvapą laukiam ateinančių metų.

išieiviską areną įvesdamas visuotinius literatūrinius rūpesčius, ir šį kartą iškėlė neaiškumo literatūroje problemą ir pasiūlė konkretų būdą skaitytoji suartėti su poetu ar rašytoju. Atsiliepiant į jo iškeltas mintis, čia norėta šia proga nurodyti ir alternatyvų būdą neaiškumams aiškinti — skatinti ir lankti interpretacines prieigas prie mūsų rašytojų iš mūsų kritikos ir aplamai iš skaitytojų. Gal kiti skaitytojai, o ypač mūsų rašytojai ir taipgi literatūros kritikai turėtų dar kitokių pasiūlymų ir norėtų jais pasidalinti šiose skiltyse — jie labai kviečiami *Draugo* priedo puslapiuose įsijungti į dialogą dėl rašytojo Petro Melniko iškeltų minčių.

Red.

Thomas Zielinski (Vilius Telio) ir Darrel Rowader (Arnoldas) scenoje iš Lietuvių operos „Vilniaus Telio“.

Scena iš Lietuvių operos „Vilniaus Telio“ trečiojo veiksmo.

Nuotrauka Jono Tamulaičio

Šis tas apie Kiprą Petrauską

VITALIS P. ŽUKAUSKAS

Dažnai apie žymius asmenis — diplomatus, mokslininkus, rašytojus, menininkus, aktorius ar visuomenininkus pasakojami įvairūs jų gyvenimo nuotykių ar net apie juos išgalvoti anekdotai. Prisimenant 100 metų sukaktį nuo Kipro Petrausko gimimo skaitytojams čia pateikiama keletas atsitikimų iš jo gyvenimo.

Ant muilo!

Buvo žinoma, kad Kipras yra entuziastingas medžiotojas, meškeriojas, futbolo mėgėjas ir dažnai praleisdavo popietes stebėdamas rungtynes LFLS stadione — Ažuolyne. Jo vardas, „KIPRAS“ net buvo pavadintas vienas Lietuvos fizinio lavinimo sąjungos (LFLS) klubas. Kartais ir prie žaliųjų kortų staliuko prisėdavo, mėgo jis ir skaniai pavaišėti.

Kaune buvo restoranai, kuriuose buvo paruošiamas koks nors patiekalas, kurio kituose niekur nebūdavo. Senamiestyje buvo restoranas, kurio specialybė buvo „žuvės žydyskai“.

Kartą su kompanija ten užsuko ir Kipras žuvies pavaišėti. Savininkė atkreipė dėmesį į Kiprą Petrauską, priimdama užsakymą vis įdėmiai jį pasižiūrėdama. Staiga jinai ir sako Kiprui: „Ponas, aš jus kur mačiau!“ Gal jinai jį buvo mačiusi operos spektaklyje ar gatvėje? Daugelis Kiprą Petrauską pažinojo iš matymo. Atnešusi valgis, savininkė nudžiugusi sušuko: „Ui, ponas, aš jus mačiau ant muilo, ant muilo!“

Kipras Petrauskas 1965 metais Vilniuje.

jas pasiteiravo, kuo gali padėti? Kipras Petrauskas pasakė, kad prieš keletą minučių prieš jį buvo padarytas pasikėsinimas — kažkas norėjo jį nušauti. Valdininkas visai mėgino Petrauską raminti ir pasakė, kad tuojau atvyks į įvykio vietą.

Dviese, su kitu policininku, motociklu nuvyko į Kipro namus. Rado žmoną ir Kiprą chalatuose bevaikščiojančius po kambarį. Abu buvo taip susinervinę, kad iš pradžių net buvo sunku susikalbėti. Pamatę uniformuotus policijos valdininkus kiek apribo ir pradėjus kalbėti ir klausinėti, kas įvyko, nuvedė į miegamąjį kambarį ir parodė langą, pro kurį buvo paleistas revolverio šūvis. Tikrai — lange buvo skylė. Kipras pasakė, kad jeigu jie būtų sėdėję ant lovos krašto — tai kulka būtų pataikiusi vienam iš jų, bet jie gulėjo ir kulka praskrido virš jų ir atsimušė į sieną.

Pradėjau klausinėti (pasakoją buvęs policininkas), ar jis galėtų ką nors įtarti, kas tokį pasikėsinimą prieš jį norėtų daryti? Kipras pareiškė, kad jokių grasinimų nėra gavęs, jokių įtarimų jį neturi. Jis absoliučiai neturi supratimo, kas tokį pasikėsinimą prieš jį norėtų daryti ir nežino tam priežasčių. Paklaustas, iš kur šūvis buvo paleistas, atsakė, kad iš gatvės pusės. Vedant tolimesnį apklausinėjimą, klausiau, ar negirdėjo kokio nors triukšmo gatvėje, ar jis nepastebėjo ką nors pravažiuojant, ar nematė ką einant. Pasakė, kad po šūvio priėjęs prie lango, labai at-

sargiai, bet jokio judėjimo gatvėje nebuvo, nematė jokių praeivių. Buvo visur tylu.

Sunku buvo ką nors daryti, nes jokių sukeliančių įtarimų pėdsakų nebuvo galima surasti. Bet žiūrėdamas į sieną ir sekdamas kulka liniją per iššautą stiklą pastebėjau, kad šūvio linija eina ne čia pat iš lauko, bet iš kitos gatvės pusės, kur buvo dviejų šeimų namas durys. Aiški išvada: šauta ne iš gatvės, nes jeigu būtų iš gatvės, nuo šaligatvio, tai kulka būtų pataikiusi į lubas ar bent į sienos viršų — o čia šūvio linija aiškiai rodė kryptį į priešingą gatvės pusę į stovintį namą. Kiek galėdamas nuraminiau Petrauskus. Pasakiau, kad įvykį tirsime toliau ir išaiškinsime, kas tai padarė. Atsisveikinęs išėjau.

Nuėjęs prie to namo prisikėliau vieną iš gyventojų. Pasirodė, kad tai būta namų savininko (pavardės šiuo metu neprisimenu), tęsdamas pokalbį, aiškino policijos valdininkas. Malonus, simpatingas tai buvo asmuo. Atsipašiau, kad prikeliau, bet dėl įvykio, kurie čia nutiko, turėjau tai padaryti.

Paklausiau, ar turi revolverį? Atsakė, kad revolverio neturįs, bet turi medžioklinį šautuvą ir nuėjęs į viršų grįžo šautuvu nešinas. Pasakiau, kad šūvio linija vedė iš šių namų durų, žiūrint iš Kipro Petrausko persauto lango. Įtarimas prieš namų savininką atpuolė, nes pasiteisinimas, kad neturįs revolverio buvo įtikinantis. Paklausus, kas gyvena kitoj pusėj — kitam bute — pasakė, kad gyvena saugumo policijos

viršininkas Statkus.

Nors ir buvo naktis, bet įvykiai vertė „pasikėsinimą“ prieš tokį asmenį, kaip Kipras Petrauskas, aiškinti toliau. Pasibeldžiau į duris. Greit jos atsidarė. Kaip mokėdamas mandagiau paaiškinau, kodėl tokiu laiku drįstu poną viršininką trukdyti ir papasakojau kas atsitiko — kad vos prieš pusvalandį įvyko pasikėsinimas prieš Kiprą Petrauską ir noriu prašyti jo patarimo ir pagalbos, kaip visą šį reikalą reikėtų išaiškinti, kadangi man Kaunas dar mažai pažįstamas, man viskas dar labai nauja, nes tik neseniai buvau Kaunan perkeltas. Statkus man paaiškino, kad parašyčiau jiems raštą — padaryčiau kvotos raportą ir jų departamentas nesunkiai visą reikalą išaiškintų ir kad dėl to nesirūpinčiau ir viskas bus gerai — jie tai padarys.

Kaip neseniai išėjęs iš Aukštesniosios policijos mokyklos ir vadovaudamasis mokykloje patirtomis žiniomis ir pamokymais, tokiu, kad ir saugumo viršininko, patarimu, nebuvau patenkintas. Grįžau vėl pas namų savininką. Ėmiau jį klausinėti. Ar jis girdėjęs šūvį? Taip, šūvį girdėjęs. Paklausiau, ar pirmą atsidarė durys koridoriuje. Taip, atsidarė durys. O tik paskui pasigirdo šūvis? Taip, pasigirdo šūvis. O paskui po šūvio užsidarė durys? Taip, po šūvio vėl durys užsidarė. Savininkas mielai atsakinėjęs į klausimus, paprašė to visko nerašyti į kvotos bylą, nekelti įvykio aikštėn, nes jo nuominingas Statkus yra labai „korekt“, mielas žmogus, kiekvieno mėnesio pirmą sumoka nuomą ir t.t. ir t.t.

Gavęs šias papildomas žinias ir nepatenkintas ankstesniu Statkaus pareiškimu vėl nuėjau pas Statkų. Nors po atsisveikinimo su juo pirmąkart Statkus buvo žadėjęs tuoj pat eiti į lovą, nes esąs labai pavargęs ir pan. Bet buvau pastebėjęs iš jo elgesio, kad jis yra susinervinęs, vaikšto po kambarį ir neatrodo, kad būtų pasiruošęs eiti miegot. Daug apie įvykį neaiškindamas, gana oficialiu tonu (kaip tuomet mokėjau) pasakiau: „Ponas viršininke, jūs šovėt į Kipro Petrausko langus!“ Jis atsakė: „Taip — šoviau. Bet ne į Kipro Petrausko langus, o į kieme susirinkusius šunis, kurie nedavė ramybės“. „Ne“ — atsaviau. „Jūs, ponas viršininke, šovėt ne į šunis, bet į langą. Šūvio linija tai rodo!“

Dar keletas detalių ir tardymo ar įvykio išaiškinimas turėjo baigtis, nes valdininkas būdamas žemesnė tarnybos kategorijoje nedrįso su gal ir netiesioginiu viršininku eiti į bet kokį konfliktą. Grįžęs nuovadon surašė visą įvykio

Berželiai ryto saulėj.

Nuotrauka Vytauto Maželio

Jonas Gutauskas

ŠVENTO JONO NAKTĮ

Sveiki, berželiai,
Jauni brolučeliai,
Ar jūs žinot, kaip jums tinka
Balti marškinėliai?

Lieknos liepelės
Į jus meliai žiūri —
Švento Jono mėnesiena
Kviečia jus į būrį.

Švento Jono naktį
Soko jie suktinį.
Mačiau šokant pirmą kartą
Ir gal paskutinį.

REZOLIUCIJOS

Štai rezoliucijos,
Kurias žvėrių susirinkimas
Priėmė, surašė
Ir jas paskelbti prašė.

Primo
Užgaulas tokie žodžiai,
Kaip „žveriskas žiaurumas“.
Mes klausiamo jus, žmones,
Kur jūsų žmoniškumas?

Secundo

Jūs sakote, kad esam
Be sąžinės ir proto,
Tačiau nėra tarp mūsų
Nei Judo, nei Piloto.

Tertio

Ne jūsų vienu žemė —
Tai juk visų tėvynė.
Žiūrėkite, koks tuomas
Ir jus, ir mus jau semia.

NAKTIES RANKOS

Berželiai pakopės
Šiąnakt maldoj budės.
Mėnulio sidabrė
Jie tiesia virpančias šakas
Ir syra trumpam poilsui
Į motinos nakties rankas.

BROLIAI IR SESERYS

Diena keliauja vis į naktį
Ir su aušra sugrįžta ryta.
Ar jos — diena, naktis, aušra —
Nebus tik seserys.
O vakaras ir rytas — tai jų broliai?

(Iš spaudai ruošiamo naujo eilėraščių rinkinio „Tikiu gyvenimą — ne mirtį“.)

eigą ir savo kvotos išdavęs. Rusteika“.

Kitą dieną žinia jau buvo pasklidusi, kad prieš Kiprą Petrauską naktį įvyko pasikėsinimas. Lietuvos žinios, kiek pamena mūsų minėtas policijos valdininkas, net pirmame puslapyje idėjo sensacingą žinią. Daug kas teiravosi, klausinėjo apie įvykį ir mėgino išaiškinti ar atspėti ne tik nusikaltėlių, bet ir priežastį, dėl ko norėta Operos pažibą nužudyti.

Policijos valdininkas buvo dėl to įvykio iškviestas net į Vidaus reikalų ministeriją paties ministro Rusteikos paaiškinti visą tą įvykį. Ministerijai pasakojau visas įvykio aplinkybes ir paaiškino, kad jokio pasikėsinimo prieš Kiprą Petrauską nebuvo.

Net ir pats Kipras Petrauskas susitikęs nuovados viršininko padėjėją, klausdavo ar jau viskas aišku? Ar jau surastas nusikaltėlis? Jis atsakydavo, kad kvota dar nebaigta, dar ne viskas aišku, bet tik vienas dalykas aišku, kad pasikėsinimo prieš Maestro nebūta ir kad galįs būti ramus.

Praslinkus mėnesiui ar ilgiau nuo to nelemto įvykio, Laisvės alėjoj vėl sutikęs valdininką Kipras Petrauskas užklausė, kas jį tada šovė? Anas paaiškino tuo pačiu ankstyvesniu atsakymu, kad kvota iki šiol nebaigta ir jis negalįs tikrai pasakyti rezultatų, kas jį šovė. O Kipras ir sako: „Viršininke, o aš žinau! Šovė Statkus. Ir tas pirmuo dar neatsiprašė iki šiol!“ (Kipras „piemens“ epiteta yra ne vienas pridėjęs, nepaisant užimamos vietos, turimos pozicijos ar teatre, ar valdžioje). Paklaustus, kas jam tai pasakė — labai trumpai ir

aiškiai atsakė: „Ministeris Rusteika“.

Praėjus keliems mėnesiams, kartą su kitu valdininku, padėjėjui teko užsukti „Metropolio“ restorane naktiniam patikrinimui, kaip jų pareigos reikalavo, ir pasitaikė, kad iš atskiro kambario išėjo saugumo policijos viršininkas Statkus. Pamatęs įėjusius šūktelėjo: „Viršininke, prašau čia. Čia mes turime pobūvį ir jus kviečiu su mumis pasisvečiuoti. Nesipriešindami kvietimui užėjo į kambarį, kur buvo susirinkę apie 20 policijos rajonų viršininkų, kurie dalyvavo suvažiavime, o po suvažiavimo surengtose vairsėse.

Visi jau buvo neblogai nusiteikę ir dabar Statkus iškilmingai prabilo: „Ponai viršininkai, turiu garbės pristatyti jums čia III

nuovados viršininko padėjėją ir papasakoti idomią istoriją. Vieną dieną, po susirinkimo, vėlai naktį grįžau į namus ir rengiausi miegot. Atsigulęs negalėjau užmigti, nes kieme šunys pradėjo triukšmą kelt. Pasiėmęs revolverį, išėjau tarpdurin, norėdamas pagąsdinti šunių šunis ir, tu man, taip pasitaikę, atėik tu man į galvą, užuot šaut į šunis — šoviau į Kipro Petrausko langus ir iš to kilo nelemta istorija apie pasikėsinimą. Galia, ponai viršininkai, jums tiek pasakyti — kad jeigu aš savo žinioj turėčiau bent vieną valdininką, kaip jis — aš daug ramiau galėčiau naktį miegot. Šis valdininkas vedė taip korektiškai visą kvotos eigą, taip gražiai viską išaiškino ir viskas puikiai pasibaigė. Dabar tai prisimenama, kaip savos rūšies linksmas nuotykis.“

Baigė savo pasakojimą „pasikėsinimo“ prieš Kiprą Petrauską liudininkas. Minintis jis vėl nuklydo į senąjį Kauną, III-čiąją policijos nuovadą prie Iglų bažnyčios ir į Žaliakalnyje, netoli Ažuolyne, stovinčius Kipro Petrausko pilkuisius namus, dabar Kipro Petrausko vardo memorialinį muziejų Kipro Petrausko vardo gatvėje.

1928 metų spalio mėn. 19 d. Kaune pasirodė „Meno kultūra“ — savaitinis meno kritikos žurnalas. Atsakomąja redaktore ir leidėja pasirašė Ona Pleškevičiūtė-Lubickienė. Viršelį darė V. K. Jonynas. Kaina — du litai. Įzangoje buvo taip pasisakyta: Mūsų svarbiausias tikslas padėti menui tarptauti ir augti Lietuvoje ir populiarizuoti mūsų meną užsieniuose.

(Nukelta į 4 psl.)

Kipras Petrauskas 1937 metais Kaune. Mūsų dienų grožio ir grakščio idealas.

Gimė: BERAR ir Co. Kaune. Gausmas valdininkas ir geruoju kranavė.

Švenčiant 1937 metais Kaune Petrausko 25 metų sceninio darbo jubiliejį Berar ir Co. firma buvo pagaminusi tualetinį muilą su Kipro Petrausko atvaizdu. Ar taip įvyko tikrai, nežinia, bet toks anekdotas apie Kiprą Petrauską buvo pasakojamas Kaune.

„Pasikėsinimas“ prieš Kiprą Petrauską

Buvęs policijos valdininkas pasakoja, jog baigęs Aukštesniąją policijos mokyklą, jis buvo paskirtas į Kauno miesto III-ją nuovadą viršininko padėjėju. Kokiais tai buvo metais — dabar nepamenu — tai jau dulkų sluoksniu ir užmarštin nuklydusi praeitis. Bet iš daugelio įvairių įvykių, patirtų tarnaujant policijoj, kai kurie yra išlikę atmintyje gyvi ir šiandien, ypač tie, kurie susiję su žinomais asmenimis.

Čia vienas tokių įdomesnių nutikimų, atklydusių to valdininko atmintin. Nuotykis galėtų papildyti mūsų operos tėvo — kaip jau yra priimta vadinti Kiprą Petrauską — monografiją, kuri, reik tikėtis, bus parašyta.

Kaip pasakoja minėtas valdininkas, jam tekdavo nuovados budėti 24 valandas kas ketvirtą parą. Vieną naktį — jau gerokai po vidurnakčio, suskambėjo telefonas. Pradėjus kalbėti — pasigirdo sunervintas balsas ir pasisakė, kad kalba Kipras Petrauskas. Nuovados viršininko padėjė-

Kipras Petrauskas Verdi operoje „Otello“.

Nuotrauka fotoateljės „Zinaida“

Kipras Petrauskas — 25 metų sceninio darbo jubiliejas.

Šis tas apie Kiprą Petrauską

(Atkelta iš 3 psl.)

Skyriuje „Menas. Meno kritika. Meno kritikos žurnalas ir visuomenės“ redakcija skatino meno ir mokslo žmones pasisakyti apie meną, kritiką bei žurnalo reikalingumą ir svarbą visuomenei. Tame skyriuje pasisakė prel. A. Dambrauskas - Adomas Jakštas, prof. Izidorius Tamošaitis - Izidorius Didžiulis ir Kipras Petrauskas. Prie straipsnių buvo įdedamos ir autorių nuotraukos.

MENO KULTURA
SAVAITINIS MENO KRITIKOS ŽURNALAS
Savaitinio žurnalo „Meno kultūra“ viršelis — grafika dail. Vytauto K. Jonyno.

Kipras Petrauskas taip rašė:

Menas — tai tautos kultūros reiškinys, kultūros laipsnio rodiklis, jei taip leista bus man išsireikšti. Juo kultūriškai tauta, juo daugiau gema joje didelių menininkų, juo garbingesnė vieta tenka jai tautų tarpe. Meno galiūnai — tautos laiptai į garbę, jėgą ir galybę.

Pas mus į meną, deja, labai mažai dėmesio teikiama. Menas, o ypač teatro menas, tapo tautos podukra. Kalbama apie didesnę išlaidą ir būtiną taupumą. O kai apsižiūrėsi, tai pamatai, jog visokiems plentų „taisymams“ išleidžiama daugiau pinigų negu atsietų 10-ties teatrų išlaikymas, — ten taupumo reikalas nyksta...

Žinoma, kaip kiekviena gyvenimo saka, taip ir menas reikalingas kritikos.

Kritika seka ir pastebi ne tik meno trūkumus, klaidas, bet ir jo laimėjimus. Ji padeda menininkams siekti tobulumo. Nėra didelio reikalo, kad kritikas būtų kvalifikuotas tos meno šakos specialistas, apie kurią rašo, bet yra būtina ir svarbu, kad tai būtų kultūringas ir sąžiningas, mylės meną žmogus. Antra, jo kritikos vertumo sąlyga — tai meilė prie menininkų. Su meile jis turi rodyti jiems jų klaidas. Tikrai švelnus, nuoširdus draugo papikimas daugiau turi galios ir didesnio įspūdžio daro, nei kerštingas

priešo plūdimas. Kritika tuo būdu padės menininkams žengti prie tobulybės, o tautai tinkamai įvertinti menininkų žygius. Mano manymu, dar pravartu būtų, kad kritikai, ypač teatro kritikai, — nes ten daugiau pasitaiko pagundų, — nebūtų jaunesni kaip 50 metų žmonės, kad meilė prie kurios nors gražios lyties meno atstovės nenustelbtų jų kritišką protą.

Meno kritikos žurnalas yra sveikintinas, kaip kultūros žingsnis į priekį. Be kritikos menas yra, bet be meno nėra meno kritikos — taigi, jei atsiranda kritikos žurnalo reikalingumas, spėju — menas bus pasiekęs gan aukšto laipsnio, bežengdamas prie tobulybės.

To paties numerio „Kronikoje“ rašoma: „Talino spaudos žiniomis, mūsų Valstybės operos pažibos Kipro Petrausko gastrolės praeina su didžiausiu pasisekimu“.

Ši žinia paryškinta dailininko Adomo Varno šaržu.

RELIGINĖS POEZIJOS KONKURSAI

Lietuvos krikščionybės 600 jubiliejui pažymėti Ateitininkų Federacija yra paskelbusi poezijos rinkinio ir atskiro eilėraščių konkurso. Jau sudaryta konkurso vertinimo komisija: dr. Viktorija Skrupskelytė — pirmininkė, Danutė Bindokienė, Česlovas Grincevičius, Vida Kuprytė ir Juozas Baužys. Rankraščiai, pasirašyti slaptyvardžiu, atskirame voke pridedant autoriaus pavardę ir adresą, siunčiami Česlovo Grincevičiaus adresu: 7132 S. Mozart St., Chicago, Ill. 60629, iki 1986 m. gruodžio 31 d.

Konkursui skiriamose poezijoje turėtų atsispindėti religinės, tautinės bei asmeninės temos, turinčios ryšį su krikščionyste ir su jos dvasinėmis vertybėmis. Poezijos rinkinys — 75 mašinėlė rašyti puslapiai. Gali dalyvauti visi. Premijos: I — 1500 dol., II — 750 dol. Eilėraštis — mašinėlė rašyti. Gali dalyvauti asmenys iki 30 metų amžiaus. Premijos: I — 100 dol., II — dvi po 75 dol., III — dvi po 50 dol.

Ateitininkų Federacija

LIETUVIŲ ŽEMDIRBYSTĖS PAPROČIAI IR TIKĖJIMAI

Tokių pavadinimų naują knygą yra paruošęs mūsų tautosakininkas dr. Jonas Balys. Tai bus dešimtoji knyga serijoje „Lietuvių tautosakos lobynas“. Jos leidžiamas ribotas numeruotų egzempliorių skaičius. Knyga išeis šių metų rugpjūčio mėnesį. Bus apie 250 puslapių su iliustracijomis bei įvadinėmis studijomis. Kaina — 10 dol. Knygą leidžia atgaivinta Lietuvių tautosakos leidykla, 1105 Chiswell Lane, Silver Spring, Maryland 20901.

Knygoje aprašoma „priešovchoziniai“ ir „prieškolūkiniai“ laikai. Tai praeitis, kuri nebegriš, bet mums daugeliu atžvilgių yra brangi. Ji svarbi istoriniu ir tautotyriniu požiūriu. Beveik visa medžiaga buvo atsivežta iš Lietuvos ir nusikopijuota iš tautosakos archyvų Vilniuje 1942-1943 metais. Po ilgesnės pertraukos, buvo pasiryžta paskelbti visą iš Lietuvos atsivežtą tautosakinę medžiagą.

• MAŽASIS APEIGYNAS.

Išleido Kanados lietuvių katalikų kunigų vienybė. Parengė kun. Jonas Staškus. Leidinio mėcenatai: Toronto Prisikėlimo parapija (pranciškonai) ir Lietuvos kankinių parapija Anapilyje. Tekstą surinko ir spaudai paruošė Tėviškės žiburių spaustuvė. Spausdino Litho-Art spaustuvė. Toronto-Missisauga, 1985. 212 psl. Kaina nepažymėta.

• Nerima Narutė. PA-SKAITYK, MAMYTĖ.

Iliustravo Rūta M. Gečienė. Išleido autorė. Spaudė Tėvų Pranciškonų spaustuvė 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY. Tiražas 500 egz. 32 psl. Kaina — 2 dol. Gaunama „Drauge“.

TULPĖ

Chicago lietuviškame rajone, netoli Marquette parko, Lithuanian Plaza Court, įsikūręs Tulpės restoranas. Nedidelės patalpos, bet jauki ir maloni atmosfera. Iš tikro Tulpė daug kuo pralenkia didžiulius restoranus.

Tulpės vardas daug kartų buvo paminėtas Chicago laikraščiuose kaip restorano, pasižymintio sveiku, šviežiu ir įvairiu maistu. Kainos čia palyginti žemos. — „Gali socialiai pavalgyti už mažiau kaip 5 dolerius“, — pabrėžė restorano savininkė Juzė Augaitienė.

Vienas iš įdomiausių šio restorano valgyklos bruožų — didelis pasirinkimas skirtingų valgių.

Restoranas atidaras kiekvieną dieną nuo 8 val. ryto iki 8 val. vakaro. Sekmadieniais — nuo 10 val. ryto iki 8 val. vakaro.

„Kiekvieną dieną turime aštuonių iki dešimt nuolat besikeičiančių valgių sąrašą. Tik kugelis ir koldūnai būna kiekvieną dieną“.

Kai įeini į valgyklą, nustembi, kokia ji maža. Iš viso tik 7 stalai ir 5 sėdimos vietos prie baro. Tačiau žmonių pilna visą dieną.

„Žmonės mus suranda. atvažiuoja iš New Yorko, Los Angeles, Texas ir panašiai.

Matyt, kas nors geras jiems rekomenduoja mūsų restoraną. Savaimė būna patenkinti ir linksmi, skaniai pavalgę lietuviškų valgių.

Šį restoraną pirkome iš kitų savininkų. Buvo visai mažytė patalpa. Dirbom visa šeima. Dirbom labai sunkiai, bet tikslą pasiekėme — valgytojų netrūko.

Iš pradžių valgydavo beveik išimtinai tik lietuviai. Vėliau sužinojo ir pamėgo atsilankyti vietiniai amerikiečiai.

Šiame versle (valgyklos) dirbu jau 25 metai. Dar būdamas Vokietijoje, svajojau emigruoti į Ameriką ir atsidaryti savo nuosavą restoraną. Į šį kraštą atvažiuovome 1962 metais. Iškart pradėjau dirbti restorane.

Tulpe įsigijome prieš 18 metų. Per tą laiką išaugo ir baigė mokslus vaikai. Vienas po kito perėjo į savo profesijas. Prie trejus metus mirė mano vyras, ir aš likau tik su mano dukra Vida, kuri ir dabar dirba drauge su manim.

Daug kas pasikeitė. Pasikeitė ir mano valgytojai. Daugelis iš jų iškeliavo į

Chicagą (Chicago lietuvių kapinės), kiti išsikėlė į Floridą, jaunimas išsikėlė į priemiestius. Šiuo metu daugumą valgytojų sudaro amerikiečiai, bet netrūksta ir lietuvių. Ypač specialių suvažiavimų ir festivalių progų.

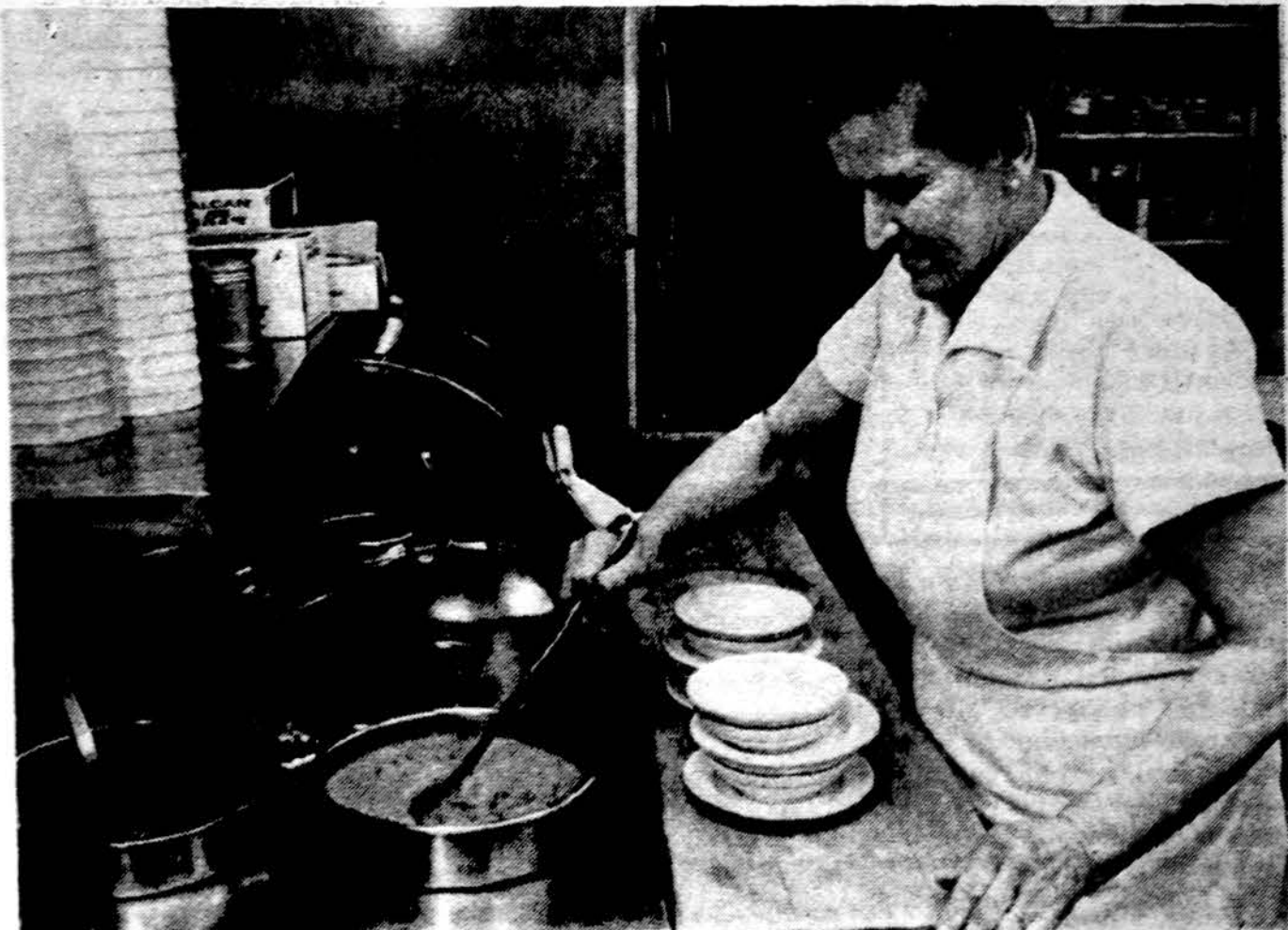
Pereitų metų birželį tiek užplūdo valgytojų, kad turėjome išdėti stalus lauke, nes viduje neįmanoma buvo sutalpinti. Daugiau kaip per šimtą žmonių valgydinome lauke.

Darbo buvo be galo daug, nes reikėjo paruošti daug valgių. Per mažą virtuvę, kad galėtume pasamdyti daugiau žmonių. Dirbau 43 valandas tik su koku pusvalandžiu nusnūdimo. Bet visi svečiai buvo sotūs.

„Nuostabu, kad tiek daug metų dirbusi taip sunkiai, nesijaučiat pavargusi ir darbas neįkyrėjo?“

„Tai lengva atsakyti — mėgstu virti, mėgstu žmones ir nors amžius nebe jaunystės, bet energijos dar turiu. Kartais, rodos, kad galėčiau dirbti ir šimtą valandų be poilsio“ — juokavo valgyklos savininkė.

Nuotraukos ir tekstas — Edvydo M. Cicėno (Spencer, Iowa).

K. Petrausko gastrolės Talino pradžioje, didžiausias pasisekimas. Ypač gausių mūsų maitinimo susilaukė atsiveikimo spektaklyje, dainuodamas Romeo partiją... (M. Kulevskij).

Romeo: „Ach, tai sudėtingas vaidmuo, nors ir sudėtingas, jis man noriai krenta į širdį“... A. Varno šaržas.